

Bentiaraq Ottosen
Atassut

UKA 2025/129 aamma 130
3. februar 2025

Kommunit aningaasaqarnertik nammineernerullutik akisussaaffeqarnerullutillu aqussinnaalernissaat pillugu Naalakkersuisut UKA2025-mut nalunaarusioqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq, Aqqalu C Jerimiassen, Atassut)

Kommunit nutaamik agguataarlugit aqqissuunneqarnissaat pillugu Naalakkersuisut UKA2025-mut agguaassassamik nalunaarusioqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq, Aqqalu C. Jerimiassen, Atassut)

Qitiusumiit aqutsineq annertuallaarpoq, killormulli ineriartornerput inuiaqatigiinni kalluaasorujussuuvoq. Kommunit tallimaasut kiffaangissuseqarusariaqarput nammineerlutik aningaasat sumut atussanerlugit, taamatut ineriartorneq toqqarneqartariaqartoq isumaqarpugut. Kommunit tatiginerusariaqarpagut pingaartumillu nammineernertik inuiaqatigiinnut takutissinnaasariaqarpaat periarfissallu ineriartornissamut atornerusariaqarpaat. Ullumikkut nunatsinni ingerlatsinerup qitiusumiippallaarnera takuneqarsinnaavoq allaangilagut pisussanut allanut utaqqiinartussianngortitaasimasut, taamatut ineriartorneq arajutsisimannigikkaani takunnissinnaassuseq tassaniippoq ineriartorneq killormut ingerlasoq akerlilissallugu.

Ajoraluartumilli massakut kommunerujussuit iluatsissimangillat, pissutsit piviusut taamaattut oqaatigineqarsinnaavoq pisussamilli utaqqiinarneq isumaqarpunga akisoorujussuusoq, taamaatumik utaqqiinarata iliuseqarniarpuq massakut kommunit nammineq aningaasaqarnerminni aqussinnaasat killeqartorujussuunerat akerleralugu. Kommunit nammineerlutik aningaasaqarnertik aqussinnaasariaqarpaat, avataaniit aningaasaliisarnerit soqutigisat aallaavigalugit ineriartortitsinissamut pilersaarusiormi qitiusumiit killilersugaanatik ineriartortitsinnaanerat pisariaqarmat. Oqartarpugut nunarput aatsaat taamak annertutigisumik avammut ammatiginera eqqaallugu, kisiannilu avataaniit aningaasaliiniartut kommuninut soqutiginnikkaluarlutik qitiusumiit killilersugaasarnerat pisussaaffiliiginnarpoq qitiusumiit aqutsinerup annertusigaluttuinnartup ineriartortittuarnissaanut. Tamanna ajortutut ineriartorumannigitsutullu taaneqarsinnaavoq, taamaattumik politikkerit maaniittut eqeertariaqarpugut tamatta oqarlutalu periarfissat imaattut kommunit aningaasaqarnertik nammineerlutik akisussaffigalugu aqussinnaasagaat kiffaangissuseqarfigalugulu ineriartorneq. Taamaasiunngikkutta kommunit tallimaasut akornanni ineriartorneq killilerujussuarmik kinguneqartussaavoq, maanakkulli aamma tamanna takusinnaareerparput kommunit ilai qanoq annertutigisumik killeqareeqisut.

Qitiusumiit aqutsinerup takutiinarpaa Kommunit tatiginagit ingerlatsineq, oqartoqartarpormi Inatsisiliat aqutigigit immitsinnullu Inatsisartuni qiviannngisaanarpagut inuiaqatigiinni inatsisiliagut qanoq ilaatigooriarlutik killilersuitigisarneri. Aaqqissuusaaneq taamatut ittoq ingerlaffigiinarlutigu immitsinnut napatinniarnissatsinnut artukkeriisaagut. Pingaaruteqartorujussuuvoq ullumikkut tamatta killiffitsinnik killiffissiortarnissarput, taamaattumik Kommunit periarfissittariaqarpagut aningaasaqarnertik nammineerlutik akisussaaffigalugu aqussinnaasagaat. Nalilersuinermilu takusinnaalissavarput qanoq isilluta alloriaqqissinnaanerluta tassami killilersuivallaarnerup kingunerisarpaa tappiilliorneq alloriaqqikkusunnginnerlu taamaattumik pisariaqarluinnarpoq pissutsinut nalilersuinissaq. Kommunit kiffaangissuseqarnerusariaqarput nammineq ineriartuutigisinnaasaminnik aningaasanik kaaviaartitsinissaat pillugu ineriartussallutik.

Kommunerujussuit aaqqissuusaanerat nutarterneqartariaqalerpoq, piffissanngorpoq tamatsinnut innuttaasut peqatigalugit inuk qitiutillugu nutaamik aaqqissuuisoqaqqinnissaanut suliat aallartinnissaat. Kommunerujussuit pilersinneqalermata oqariartuutigisimasagut uterfigaakka: *“Maanga killippugut, Kommunit ullumikkut 18-iusut sisamaanngortillugit, ilumut killiffitsinni oqaatigissavarput ullumikkut innuttaasut kiffartuuneqarnerinut tungassuteqartut qulakkeerneqarsimanersut naamaginartumik, taamaaliornikkut alloriaqqissagutta piareersimanerput qanoq annertutiginersoq assut uuttortaruminaappoq”*.

Inuiaqatigiinni aaqqissuusaanikkut annertuumik pinartoqartillugu killiffigisimasatta kinguninngua Kommunerujussuit sisamaasut tallimannngortinneqarput, takussutissariinarpaa qanoq annertutigisumik aaqqissuuisoqarsimasoq ajortumik. Nunatsinni isorartoqisumi kommunit eqqarsaatigalugit ineriartortitsisimanerput killormut aallartinneqarpoq, taamaattumik ullumikkut ujarterneqartoq isumaqarpunga eqqarsaatigisariaqaripput. Kommunit nutaamik aaqqissuuteqqillugit ingerlatsinissarput isumaqarpunga ataatsimoorfigineqartariaqartoq. Uteqqissavaralu attanneqarsinnaasumik isummersortariaqarpugut oqariartuutigineqartut eqqarsaatigalugit. *“Taamaakkaluartoq aaqqissuusaanerup nutarterneqarnissaa, ullutsinnullu, minnerunngitsumillu siunissamut attanneqarsinnaasumik aaqqiivigineqarnissaa, ullumikkutut ittumik killiffitsinni allaanerusumik ataqatigiissaruminarsarlugu inissinnissaa pingaaruteqarluinnartuuvoq.”* Pingaartumilli imminnut ataqatigiissinneqarsinnaappata tamarmik immikkut pingaaruteqarluinnartuunerat takutinneqarsimassagualarpoq. Inuiaqatigiit siunnerfiinnik taakkunanga angusaqarneq tassaammat inuit tamat oqartussaaqataanerata aqqani atukkanik sunniteqaqataasinnaanerpup annertunerpaaffimminiitinnissaa pingaartikkatsigu.

Kommunerujussuit nutaamik aaqqissuuneqartariaqarput, tassami aaqqissuusaanerup allannngortinneqareernerata kingunerisaanik innuttaasut atugaasigut pitsaangitsumik kinguneqartoq paasitinneqartuarpugut, tamanna eqqaasitsissutigissavara nutaamik nalilersuinissaq maannakkut piffissanngorpoq. Piffissaavormi inuiattut aaqqissuuseqqissimanerup kinguneranik innuttaasut toqqissisimajunnaarsimapput qitiusumiit aqutsinerujussuup kingunerisaanik, pingaaruteqarporli

tamakkuunanga akissaqanngilagut. Taamaattumik innuttaasut qanimut suleqatigalugit kiffartuuisariaqarpugut, inuk qitiutillugu akisussaaffimmik malitseqartitsiniarutta.

Taamanikkut 8. April 2008-imi qinersineq immikkorluinnaq ippoq, qinerneqartut inuit 68-iupput taallugu kommunit siunissaat pillugu imaanaangitsumik suliaqarsimasut. Sulianik annertuunik kivitsisimapput puujorneqarsimasorlu tassaavoq nunatsinni isorartoqisumi pissutsit tamaasa assigiinnginnerat, inoqarfinni minnerni annernilu pissutsit naleqartitallu innuttaasunik kivinneqarsinnaajunnaarlugit inissisimaneq. Avannaani kiisalu Tunumi/Kitaatalu kommunerilersimasaani naleqqussarfiginissai ajornartinneqarsimapput, taamatut aaqqissuuisisimanerup kingunerivaa inoqarfinni isorliunerusuniittuni naleqartitanik amigaateqarnerujussuannorsimaneq. Pissutsit piviusut maannakkut takoreerpagut qanoq annertutigisumik inoqarfinni annerni inoqarfinnilu minnerni ineriartorneq killeqartorujussuannorsimaneq. Uagutsinnut pingaarnerusimangilaq kommunit qassiunersut qassinillu innuttaqarnersut nalilersussallugit, uagutsinnullu pingaarnerpaavoq innuttaasut qanoq kiffartuuneqarnerisa pitsannerpaaffimmiinissaanik iliuseqarnissarput. Kommunit eqiterutinneqarmata piffissaq atorneqarsimangilaq suut nammanneqarsinnaasut nalilersorneqarnissaat pillugit ineriartortitsiffiunissaat, piffissarli atorneqarneruvoq kommunit iluini equiterussinerussuaq aallartinneqarnera. Taamaattumik atorfiit assigiinngitsut nuunneqartariaqalersimapput kommunerisami inoqarfinni annerpaamut. Taamatut ineriartuunassagutta piffissaliussap iluani ajornartorsiut akisunerpaaq atorneqalissaaq. Tamannalu takutereepaa ullumikkut aningaasaqarnikkut inuussutissarsiornikkut innuttaasut akornanni ineriartorfissaraluarput kiputiinarneqarsimaneq, tamannalu nalilersorluinnarneqarnissaa eqqartorneqartariaqartoq isumaqarpunga.

Ukioq 2050 nunatsinni innuttaasut 50.000-it ataallugit inoqalertussaavoq, ernumanartumiippugut. Peqqutit ilagaat nunatsinni eqiterusserujussuarnerup kingunerisaanik naleqqussalersimanerput, tamanna pingaaruteqarluinnartuuvoq eqqartussallugu siunissami ungasinnerusumi pissutsit nutaajusuni eqqartuinissarput. Kingulissagut artukkissanngikkutsigit ullumikkut nalilersuisinnaasuseqarnerput takutittariaqarparput:

- Qitiusumik aqutsinerujussuaq annertusiartorpoq
- Eqiterussineq annertusigaluttuinnarpoq
- Inuit ulluinnarni naleqartitaat qimakkaluttuinnarpagut
- Kiffartuusineq ajorsigaluttuinnarpoq
- Ineriartorneq kigaallakkaluttuinnarpoq

Pissutsit piviusut takuneqartariaqarput, qanorlu annernarsinnaasumik oqaraluaaraanni massakkut takutittariaqarparput eqqartorsinnaallutigut maani inersuarmi. Taamaattumik nalilersorsinnaasagut oqallisigiuartariaqarpagut siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu. Kommunit tallimaasut pisuutittuaanavissinnaangilagut Inatsisartut inatsiliaat naapertorlugit sullissimmata, uagut

immitsinnut qiviarluta nalilersortariaqarparput ullumikkut killiffigisarput eqqarsaatigalugu. Pisariaqarluinnarporli taamatut nalilersuisariaqarneq innuttaasut tusarnaarnerusariaqarpagut peqatiginerusariaqarlugillu, alloriaqqinnissatsinnut toqqammaviliisussaammata.

Takorluulaariarsiuk piffissap iluani taamatut ineriartortitsisimaneq naamaginartumik inissisimaneq, eqqarsaatigilaariarsiuk naamaginartumik innuttaasut sullinneqarnerat qanoq inissisimaneq. Kalaaleqatit naamaginangitsumik inissisimaneq takoreerparput qanoq ineriartorfissaraluatsinnik kinguneqarneq, erseqqissartuariaqarparput inuit tamatta naleqarpugut – pitsaanagerusumillu kiffartuuneqartariaqarpugut.

Kommunerujussuit atorunnaarsinneqartariaqarput, kommunit nutaangorlugit aqqissuuneqartariaqarput eqqartorneqarsinnaasut taakkuupput kommunit 18-iusimasut uterteqqinneratigut, aqqissuuisoq aqissinnaavoq aamma allatut nutaamik. Taamaattumik periarfissat ujartorneqarsinnaasut taakkuupput aaliangiisinnaasut pitsaasumik. Kommunit avinneqarnissaanut taasititsisimaneq najoqqutarineqartillugu Nanortalik immikkut ittumik kommuningornissaa taasititsisutigineqarnikuvoq 700-inik amerlanerusut atsioqataasimallutik, takutiinarpaa qanoq annertutigisumik kommunigisimasamut uteqqikkusuttoqarneq. Taamatut aamma Ilulissat, Uummannaq, Upernavik, Qaanaaq immikkut kommunenngoqqinnissaat taasissutigineqarnikuvoq. Tamannalu 92% avinneqarnissaat piumasaraat, taamaattumik piviusorsioruuvoq innuttaasut kommunerisaminnut uteqqikkusunnerat. Tamanna tusarnaarneqartariaqartoq isumaqarpunga.

Nunamut namminermt naalakkersuisoq tusarnaartariaqalerpoq innuttaasut piumasaat nalilersussallugu, taamaaliortoqarneratigullu uku siunnersuutit marluk suliaralugit aallartissinnaasammata. Inatsisartut tamatta pisussaaffigaarput suliamik aallartittoqassatillugu suliasumik tunniussinissatsinnut naalakkersuisunut, eqqaamaqqarali Inatsisartunut ilaasortanut uagut Naalakkersuisunut sulisitsisuvugut, Naalakkersuisut suliasaq timalarniartussaavaat qanorluuniit Qinersinissap qaniliartortigitillugu suliasat tigusariaqarpagut suliaralugillu, qanorluuniit qinersisoqassagaluarpat suliat ingerlaatiinaqqullugit naamassineqartariaqarput. Taamaammatt Naalakkersuisut kaamattorpakka suliasaq tigullugu timalertariaqaraat, innuttaasunut kiffartuuisuvugut innuttaasut peqataatinneqartariaqarput.

Iluareqqusaarneq innuttaasunut toqqammaviliisuungilaq – eqqortumilli sulianik takutitsisimaneq innuttaasut peqataatillugit naamassisaqarsinnaaneq tamanna anersaaralugu ingerlatsisussaavugut. Pissutsit piviusut qiviarlugit.

Taamatut oqaaseqarluta, uku siunnersuutit marluk tamakkiisumik taperserpagut. Toqqaanartumillu aappasaanngortillugit taasissutigineqarnissaat innersuullugit.

A